

Maciej Bałtowski

Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie
Wydział Ekonomiczny
Katedra Teorii i Historii Ekonomii
maciej.baltowski@umcs.lublin.pl

ROLA PAŃSTWA W „DOBRYCH” SYSTEMACH GOSPODARCZYCH – PRÓBA ANALIZY EMPIRYCZNEJ

Streszczenie: Celem opracowania jest dokonanie skrótovej i bardzo uproszczonej – ze względu na objętość tekstu – analizy relacji pomiędzy zakresem państwa w gospodarce (zakresem ingerencji państwa) a jakością systemu gospodarczego. Pytanie badawcze, na które została podjęta próba odpowiedzi, jest następujące: czy istnieje zauważalna korelacja (nie przesądając kierunku tej korelacji) pomiędzy jakością systemu gospodarczego, a głębokością czy zakresem oddziaływania państwa na ten system? Opracowanie składa się z trzech części. W pierwszej dokonano krótkiej analizy kategorii „dobra gospodarka” i „dobry system gospodarczy” w aspekcie historyczno-teoretycznym. W części drugiej przedstawiono założenia i uproszczenia niezbędne do przeprowadzenia badań empirycznych. Część trzecia zawiera wyniki tych badań oraz wnioski z nich wynikające.

Słowa kluczowe: system gospodarczy, HDI, PMR, redystrybucja budżetowa.

Wprowadzenie

Słusznie zauważa B. Fiedor [2013, s. 101], że „[...] swoisty archetyp ekonomii jako nauki tworzonej przez merkantylistów nadawał jej charakter dyscypliny niemal wyłącznie opisowej”. Także czołowi ekonomiści klasyczni i neoklasyczni, od Ricardo aż do Marshalla, swoje wysiłki badawcze koncentrowali przede wszystkim na zrozumieniu i wyjaśnieniu zasad funkcjonowania gospodarki, a pojęcie „dobrej gospodarki” – niewątpliwie związane z ujęciem wartościującym (normatywnym) – nie pojawiało się w głównym nurcie ówczesnej ekonomii. To właśnie w początkowej fazie rozwoju ekonomii, głównie za sprawą J.S. Milla, a potem L. Walrasa, upowszechnił się pogląd o ekonomii jako

nauce czystej, której celem jest odkrywanie, formułowanie i uzasadnianie twierdzeń i praw o charakterze uniwersalnym.

N. Senior, a w mniejszym stopniu także J.S. Mill, główny i praktycznie wyłączny cel poznawczy ekonomii widzieli, podobnie jak Ricardo, w odnajdywaniu uniwersalnych zasad funkcjonowania gospodarki. Ekonomia pozytywna, a jedynie taką traktowali jako naukę, miała być nauką formalną, aksjomatyczną, wyprowadzającą swoje twierdzenia z przesłanek odnoszących się do elementarnych zachowań gospodarczych ludzi. Wszelkie rozważania o charakterze ocenym lub postulatycznym lokowali w obszarze ekonomii normatywnej, która według Seniora miała charakter ekonomii-sztuki, nie należała do sfery ekonomii-nauki [Bałtowski, 2016].

Rozumienie ekonomii jako nauki czystej zmieniało się oczywiście z biegiem lat. J. Schumpeter uważał, że przedmiotem badań ekonomii jako nauki czystej są wyłącznie relacje ilościowe i zależności funkcyjne między dobrami gospodarczymi [Głapiński, 2005, s. 54]. Współcześnie często przywoływane jest stanowisko M. Friedmana [1966], przyjmującego, że ekonomię można traktować jako naukę czystą, niezależną od wszelkich sądów wartościujących w tym sensie, iż jedynym kryterium oceny jakości teorii ekonomicznej powinna być adekwatność predykcyjna, a więc zgodność prognoz tworzonych przez ekonomię z danymi empirycznymi.

Ale jednocześnie od początku nauki ekonomii istniał inny nurt – który można określić jako aplikacyjny – rozwijany przez: A. Smitha, K. Marksa, J.M. Keynesa czy A. Sena. O ile ekonomiści nurtu „czystego” postrzegali rzeczywistość gospodarczą w kategoriach „prawda-fałsz”, to dla ekonomistów nurtu aplikacyjnego równie ważne, a może nawet ważniejsze, były kategorie typu „dobry-zły” („lepszy-gorszy”). Ekonomiści nurtu aplikacyjnego nie odżegnywali się od głoszenia sądów wartościujących. A wprost przeciwnie, stwierdzali, że ekonomia nie może się ograniczać jedynie do szukania praw obiektywnych determinujących funkcjonowanie systemów gospodarczych, lecz musi pójść krok dalej. Musi oceniać istniejące gospodarki, a na tej podstawie musi wskazywać drogi prowadzące do dobrych (czy przynajmniej – lepszych) gospodarek. Tego rodzaju podejście, określane jako normatywne, łączyło ekonomię jako naukę opisową, poznawczą z polityką gospodarczą, a więc wiedzą i działaniami o charakterze aplikacyjnym.

1. Pojęcie dobrej gospodarki (dobrego systemu gospodarczego) w ujęciu historycznym

Analiza rozwoju myśli ekonomicznej wskazuje, że nie istnieje jedno standardowe, powszechnie przyjmowane pojęcie dobrej gospodarki. Ów idealny model systemu gospodarczego, który miał być tworzony przez ekonomię normatywną na podstawie różnorodnych badań empirycznych i teoretycznych, a także uogólnionych obserwacji, zmieniał się istotnie z biegiem lat. Ta zmienność i niejednoznaczność kategorii „dobra gospodarka” wydaje się naturalna co najmniej z dwóch powodów. Po pierwsze, w historycznym rozwoju nauki ekonomii wyraźnie ewoluowały cele gospodarowania, których realizacja była przyjmowana przez ekonomię jako kryterium oceny systemu gospodarczego. Po drugie, w skali globalnej zawsze występowała i nadal występuje wielka różnorodność systemów gospodarczych, wynikająca nie tylko z ich zróżnicowanego poziomu rozwoju, ale także z różnych uwarunkowań kulturowo-cywilizacyjnych determinujących zasady funkcjonowania gospodarki. Pojęcie dobrej gospodarki (dobrego systemu gospodarczego) jako kategorii ekonomicznej musi więc mieć charakter kontekstualny – specyficzny zarówno w czasie, jak i przestrzeni.

Dla Smitha pojęcie dobrej gospodarki kojarzyło się nieodmiennie z systemem wolnorynkowym. Ojciec ekonomii nie miał wątpliwości, że – jak pisze M. Blaug – „[...] gospodarka rynkowa gwarantuje stworzenie najlepszego ze wszystkich możliwych światów” [1994, s. 83]. System gospodarczy, w którym istnieje możliwie duży zakres wolności gospodarczej i nieskrępowana konkurencja, jest – zdaniem Smitha – efektywniejszy, wydajniejszy, sprawniejszy, tworzący więcej bogactwa niż jakikolwiek inny. A indywidualna zapobiegliwość czy nawet pazerność poszczególnych uczestników życia gospodarczego – możliwa dzięki wolności i konkurencji – przekłada się poprzez mechanizm niewidzialnej ręki rynku na pomyślność, mniejszą lub większą, wszystkich ludzi w ramach danego systemu gospodarczego („harmonia społeczna”).

Marksiści kwestionowali co prawda zasadnicze cechy smithowskiej dobrej gospodarki (wolność gospodarcza i własność prywatna), ale również byli jak najdalej od traktowania ekonomii jako nauki oderwanej od sądów wartościujących. Dobra gospodarka dla Marksa to taka, która zapewnia zaspokojenie potrzeb wszystkich obywateli na odpowiednim poziomie. Jest efektywna, gdy chodzi o tworzenie dóbr, ale jednocześnie jest sprawiedliwa, gdy chodzi o zasady ich rozdziału. Marks wyrażał głębokie przekonanie (historia pokazała, iż mylił się całkowicie), że docelowym, idealnym systemem społeczno-gospodarczym, ustrojem obfitości materialnej dla wszystkich, może być tylko komunizm.

U Engelsa dobra gospodarka, utożsamiona z systemem komunistycznym i antycypowana z perspektywy brutalnego, dziewiętnastowiecznego kapitalizmu, jawiła się jako coś w rodzaju raju na ziemi. Jak pisał Engels [1949, s. 30-31]: „[...] wielki przemysł wyzwolony spod ucisku własności prywatnej, rozwinięty do takich rozmiarów, wobec których jego obecny rozwój wyda się tak mizerny, jak manufaktura wobec wielkiego współczesnego przemysłu. [...] ten rozwój przemysłu dostarczy społeczeństwu dostatecznej ilości produktów dla zaspokojenia potrzeb ogółu. [...] rolnictwo [...] nabierze nowego rozmachu i dostarczy społeczeństwu całkowicie wystarczającej ilości produktów. [...] wszystko co jest konieczne do życia wytwarzane będzie w takich ilościach, że każdy członek społeczeństwa będzie miał możliwość zupełnie swobodnego rozwoju i zastosowania swoich sił i zdolności”.

Odpowiedź udzielona przez Keynesa na pytanie o dobrą gospodarkę jako przedmiot i cel badań nauki ekonomii była nowatorska, rozszerzająca istotnie dotychczasowe obszary poznawcze. Keynes twierdził bowiem, że istnienie dobrej gospodarki jest warunkowane istnieniem racjonalnego państwa gospodarującego – prowadzącego właściwą, skuteczną politykę gospodarczą. Po II wojnie światowej te poglądy znalazły powszechną aprobatę wśród ekonomistów oraz polityków i od tej pory stały się kanonem rozumienia dobrej gospodarki. Główny punkt zainteresowań nauki ekonomii w ujęciu aplikacyjnym przeniósł się na problemy zasad, zakresu, narzędzi i kanałów oddziaływania państwa na gospodarkę, czy mówiąc ogólniej – problemy relacji państwa i rynku. Ekonomiści wychodzili z założenia, że rynek jest zawodny (*market failure*), wobec czego niezbędna jest ingerencja państwa. Jednak wkrótce okazało się, że oddziaływanie państwa na gospodarkę zwykle jest dalekie od doskonałości (*state failure*).

Lukę pojawiającą się w praktyce pomiędzy idealnym obrazem a faktycznym działaniem państwa w gospodarce w pewnym stopniu próbowali wypełniać „nowi instytucjonalisci”. Nie zakładali, jak keynesiści, że państwo działa z natury rzeczy w sposób racjonalny, lecz koncentrowali się na określeniu warunków i czynników powodujących ułomność państwa. Cech konstytutywnych dobrej gospodarki szukali poza sferą ekonomiczną w klasycznym rozumieniu. Uważali, że jakość systemu gospodarczego jest silnie determinowana przez historycznie i kulturowo ukształtowane wzorce zachowań gospodarczych. Twierdzili, że bogate są te narody, które potrafią stworzyć właściwą strukturę instytucjonalną gospodarki, czyli swoiste reguły gry i ograniczenia dotyczące wszystkich uczestników życia gospodarczego, w tym państwa. Jak pisał D.C. North [1990, s. 3], jakość (efektywność) systemu gospodarczego zależy od właściwej struktury bodźców, zarówno w sferze ekonomicznej, jak i społecznej czy nawet poli-

tycznej, a te z kolei determinowane są przez sposób działania instytucji powstałych w wyniku ewolucji społeczeństw. A ponieważ instytucje są złożonymi, multidyscyplinarnymi – można powiedzieć – tworami, to nie da się zrozumieć i opisać systemu gospodarczego bez uwzględnienia silnej komponenty kulturowej, historycznej, prawnej (*property right theory* i in.), politycznej (teoria wyboru publicznego), a także psychologicznej (ekonomia behawioralna). W tego rodzaju ujęciu każdy system gospodarczy istnieje nieco odrębnie i niezależnie od innych, ma swoje korzenie i uwarunkowania, trudno więc nauce ekonomii formułować prawa i zalecenia o charakterze uniwersalnym. Pojęcie dobrej gospodarki musi więc mieć, jak już wspominałem, charakter kontekstualny.

Do pojęcia dobrej gospodarki (dobrego systemu gospodarczego) nawiązuje wprost ekonomia dobrobytu, szczególnie w ujęciu A. Sena, noblisty z 1998 r. Wysuwa on na pierwszy plan dociekań ekonomicznych bardzo konkretne problemy dobrej gospodarki – związane ze sprawiedliwym podziałem dochodu narodowego, właściwym systemem podatkowym i szeroko rozumianymi kwestiami dobrobytu społecznego. Ekonomia dobrobytu, jak trafnie pisze M. Blaug [1995, s. 196], „[...] jest przede wszystkim tą częścią ekonomii, która zajmuje się kryteriami etycznymi, pozwalającymi nam zdecydować, że jakiś stan gospodarczy świata jest bardziej pożądanym niż inny”.

Na gruncie ekonomii dobrobytu powstała teoria dóbr publicznych, której początki przypisuje się P. Samuelsonowi w połowie XX w., a którą rozwinęli później m.in. M. Olson i J.E. Stiglitz. Według nich istotnym i niezbywalnym składnikiem dobrobytu społecznego – rezultatu dobrej gospodarki – jest dostęp wszystkich obywateli do określonej puli dóbr wytwarzanych lub zapewnianych bezpośrednio przez państwo. W tym ujęciu państwo w warunkach dobrej gospodarki powinno nie tylko prowadzić właściwą, keynesowską politykę gospodarczą, stworzyć i strzec właściwego systemu instytucjonalnego, ale także w sposób efektywny dostarczać i sprawiedliwie dystrybuować w społeczeństwie dobra publiczne, które we współczesnym świecie przesądzają o poziomie dobrobytu społecznego.

Reasumując można stwierdzić, że jeśli potraktujemy ekonomię jako naukę aplikacyjną, to jej celem musi być w naturalny sposób wartościowanie systemów gospodarczych i na tej podstawie proponowanie rozwiązań przybliżających nas do dobrej gospodarki, zmieniających otaczającą nas rzeczywistość na lepsze. Trafnie ujął ten problem G.W. Kołodko [2010, s. 10], pisząc o roli ekonomistów we współczesnym świecie: „Świat [...] można intelektualnie ogarnąć. Nigdy do końca i nigdy w pełni, ale w dużej mierze. Tym większej, im szerzej i głębiej na tę rzeczywistość się patrzy. Szerzej i głębiej oznaczać musi interdyscyplinarnie

i nieortodoksyjnie, krytycznie i progresywnie, odważnie i niekonwencjonalnie. Gdy już takie rozumowe ogarnięcie otaczającej nas rzeczywistości się udaje, można próbować zmieniać ją na lepsze, zgodnie z odwiecznym ludzkim pragnieniem, które jest źródłem wszelkiego postępu”.

2. Założenia teoretyczne i metodologiczne do badań empirycznych

Chcąc odpowiedzieć w sposób właściwy analizie naukowej na pytanie, czy istnieje zauważalna korelacja (nie przesądając kierunku tej korelacji) pomiędzy jakością systemu gospodarczego a głębokością czy zakresem oddziaływania państwa na ten system, należy przyjąć określone założenia metodologiczne i poczynić szereg uproszczeń badawczych.

W dalszej części opracowania analizie zostanie poddanych 20 gospodarek (systemów gospodarczych), które – mówiąc w uproszczeniu – spełniają współcześnie warunek „dobrej gospodarki”. Gospodarki te zostały wybrane ze zbioru ponad 150 gospodarek świata na podstawie kryterium wartości wskaźnika HDI (*Human Development Index*). Uzasadnienie tego wyboru wydaje się dość oczywiste – wskaźnik HDI jest powszechnie przyjętą w ekonomii miarą porównawczej służącą do wartościowania i oceny współczesnych systemów gospodarczych. Jego podstawę stanowi charakterystyka czysto ekonomiczna, odzwierciedlająca poziom rozwoju gospodarki (PKB per capita), ale jednocześnie jest on, przynajmniej w części, pozbawiony wad PKB per capita¹. Uwzględnia bowiem także istotne charakterystyki pozaekonomiczne, które można traktować jako wypadkowe jakości („dobroci”) systemu gospodarczego, czy szerzej – systemu społeczno-gospodarczego, takie jak stan zdrowia (długość życia) obywateli oraz ich poziom wykształcenia².

Przyjęta do obliczeń lista rankingowa krajów o najwyższym HDI (za rok 2014) została w niewielkim stopniu zmodyfikowana. Usunięte z niej zostały kraje bardzo małe, które swoje bogactwo (a więc i miejsce w rankingu HDI) czerpią z pewnych szczególnych, niepowtarzalnych uwarunkowań i okoliczności, takie jak Singapur, Hongkong czy Luksemburg. W konsekwencji w zbiorze poddanych badaniu znalazły się więc wszystkie najwyżej rozwinięte kraje euro-

¹ Na temat wad PKB pisze wyczerpująco G. Malinowski [2016, s. 295 i n.; zob. też: Stiglitz, Sen, Fitoussi, 2013].

² We wskaźniku HDI nie są uwzględniane nierówności, czyli bardzo ważny aspekt charakteryzujący współcześnie „dobroć” gospodarek. UNDP liczy co prawda wskaźnik IHDI, uwzględniający miarę nierówności dla wszystkich elementów wskaźnika HDI, ale tylko dla niewielkiej grupy krajów.

pejskie, a spoza Europy – Stany Zjednoczone, Kanada, Australia, Nowa Zelandia, Japonia oraz Korea Płd. Wydaje się oczywiste, że zbiór gospodarek tych właśnie krajów można traktować jako dobre (czy najlepsze) systemy gospodarcze w skali globalnej w połowie drugiej dekady XXI w. Wskaźnik HDI dla wybranej grupy krajów przybiera wartości od 0,944 (dla pierwszej na liście Norwegii) do 0,873 dla dwudziestych na liście Włoch). Dane na temat HDI zostały zaczerpnięte z opracowania opracowanie pt. *Human Development Report* [2015].

Dla każdego analizowanego systemu gospodarczego zostały przyjęte również dwa inne, dodatkowe wskaźniki, które traktować można jako indykatory „jakości” czy „dobroci” systemu gospodarczego:

- a) przeciętna długość życia,
- b) subiektywny wskaźnik satysfakcji życiowej.

Wskaźniki te mają charakter pozaekonomiczny. Pokazują one – można powiedzieć – efekty funkcjonowania systemu gospodarczego w szerokim rozumieniu. Przeciętna długość życia w danym kraju często – i w pełni zasadnie, moim zdaniem – jest przyjmowana jako pośrednia, zewnętrzna w stosunku do systemu gospodarczego miara długookresowej jakości gospodarki. Z kolei wskaźnik satysfakcji życiowej (określany na podstawie subiektywnych opinii mieszkańców danego kraju) pokazujący ocenę jakości życia w danym kraju, również można traktować jako indikator jakości („dobroci”) systemu gospodarczego.

Źródłem danych dla obu tych wskaźników jest opracowanie OECD *Better Life Index* [2016]. W opracowaniu tym znajdują się również szczegółowe definicje i zasady liczenia obu wskaźników.

Udział (ingerencja) państwa w gospodarce został określony poprzez dwa odrębne wskaźniki. Pierwszym z nich jest wskaźnik redystrybucji budżetowej, a więc stosunek łącznych wydatków budżetowych w danym kraju do wielkości PKB. Wskaźnik ten jest powszechnie przyjmowany w literaturze jako miara „zakresu państwa” w systemie gospodarczym.

Drugim jest określany przez OECD wskaźnik PMR (*Product Market Regulation*), który ujmuje w sposób syntetyczny zakres ingerencji państwa w gospodarkę w obszarze konkurencji rynkowej. Stanowi on wypadkową trzech podstawowych elementów, określonych jako: *State control*, *Barriers to entrepreneurship*, *Barrier to trade and investment*. Wskaźnik ten jest obliczany w sposób jednolity i spójny od 1998 r. (w odstępach pięcioletnich) przez OECD dla 34 krajów członków OECD oraz dla 24 innych krajów.

Zbiór danych poddanych w dalszej części analizie zawiera tab. 1.

Tabela 1. Zbiór danych do obliczeń

Lp.	Kraj	HDI 2014	Długość życia	Satysfakcja życiowa	Wskaźnik redystrybucji	PMR 2013
1	Australia	0,935	82,4	7,3	36,2	1,29
2	Austria	0,885	81,4	7,1	52,5	1,19
3	Belgia	0,890	80,8	6,9	55,1	1,39
4	Dania	0,923	80,2	7,5	56,0	1,22
5	Finlandia	0,883	80,8	7,4	58,1	1,29
6	Francja	0,888	82,2	6,4	57,3	1,47
7	Hiszpania	0,876	82,6	6,4	44,5	1,44
8	Holandia	0,922	81,6	7,3	46,2	0,92
9	Irlandia	0,916	80,9	6,8	37,4	1,45
10	Japonia	0,891	83,5	5,9	42,1	1,41
11	Kanada	0,913	82,0	7,4	41,9	1,42
12	Korea Pd.	0,898	81,9	5,8	30,0	1,88
13	Niemcy	0,916	80,9	7,0	44,1	1,29
14	Norwegia	0,944	81,6	7,6	45,6	1,46
15	Nowa Zelandia	0,913	81,8	7,4	41,0	1,26
16	Stany Zjednoczone	0,915	79,1	6,9	38,0	1,11
17	Szwajcaria	0,930	83,0	7,6	33,7	1,50
18	Szwecja	0,907	82,2	7,3	51,8	1,52
19	Wielka Brytania	0,907	80,7	6,5	43,8	1,08
20	Włochy	0,873	83,1	5,8	51,3	1,26

Źródło: [Human Development Report, 2015; Better Life Index, 2016].

3. Wyniki obliczeń i wnioski

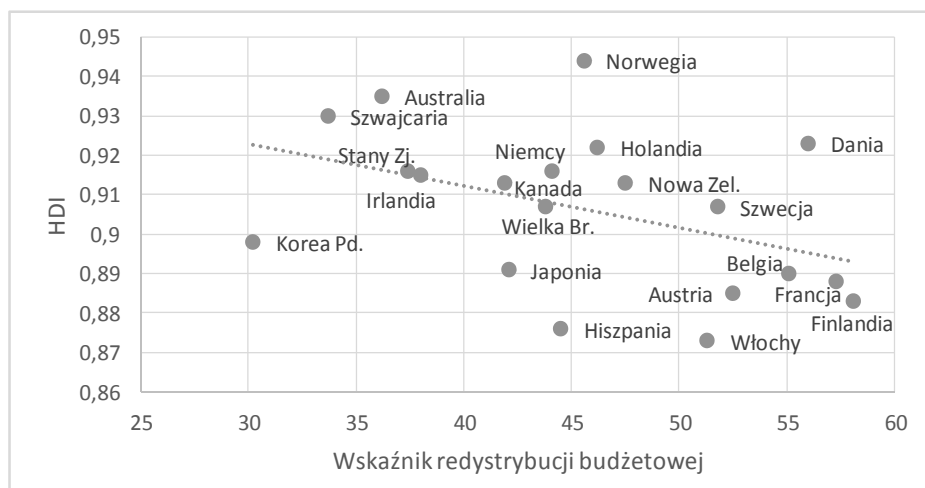
W tab. 2 dla badanego zbioru krajów przedstawiono zbiorcze zestawienie korelacji pomiędzy wskaźnikami określającymi jakość systemu gospodarczego (HDI, Długość życia, Satysfakcja życiowa) a wskaźnikami określającymi zakres ingerencji państwa (Redystrybucja, PMR). Wyniki te wskazują generalnie na słabe związki korelacyjne pomiędzy analizowanymi kategoriami.

Tabela 2. Wyniki analizy korelacji dla badanego zbioru krajów

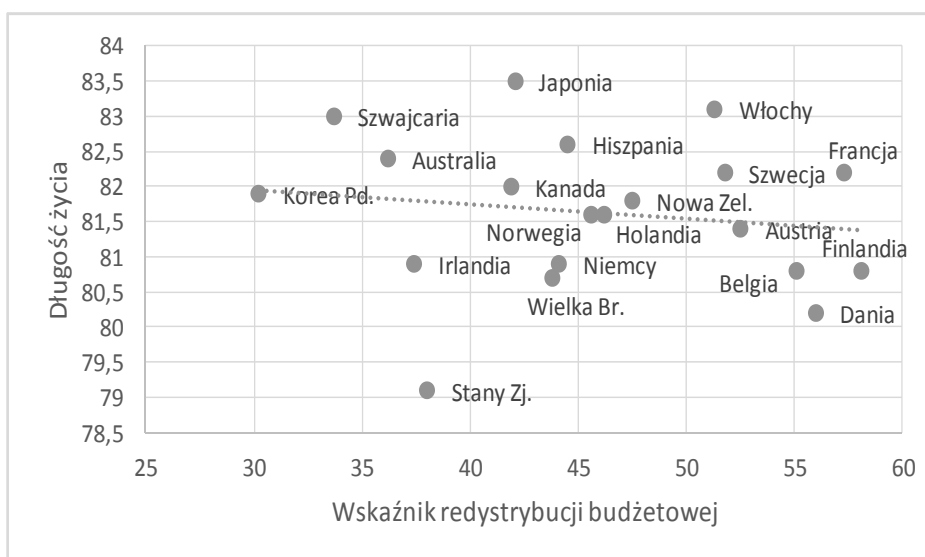
	HDI	Długość życia	Satysfakcja życiowa
Redystrybucja	-0,141	-0,078	0,141
PMR	-0,104	0,397	-0,286

Źródło: Obliczenia własne.

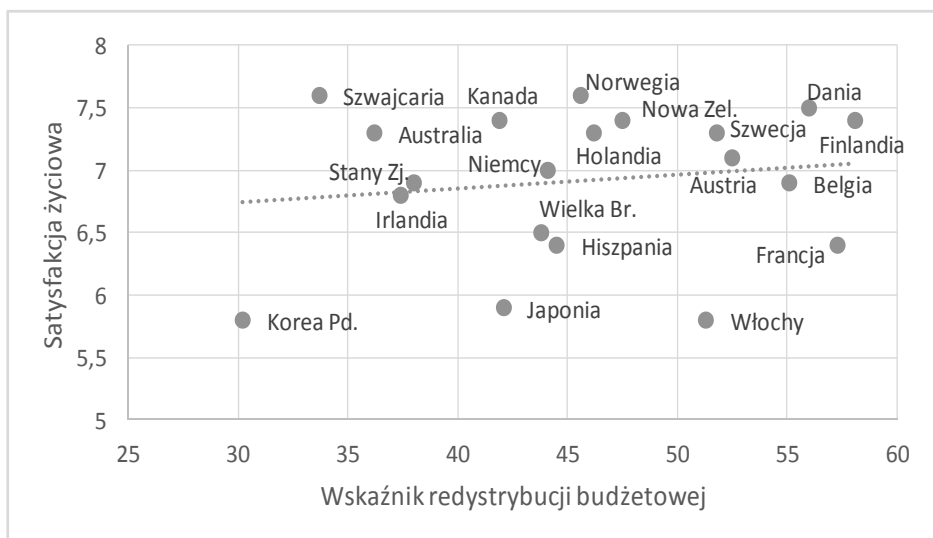
Szczegółowe związki pomiędzy analizowanymi wielkościami przedstawiono na kolejnych rysunkach. Trzy pierwsze (rys. 1-3) obrazują zależności między wskaźnikiem redystrybucji budżetowej a trzema wybranymi miarami jakości systemu gospodarczego (HDI, Długość życia, Satysfakcja życiowa).

Rys. 1. Zależności między wskaźnikiem redystrybucji budżetowej a wskaźnikiem HDI

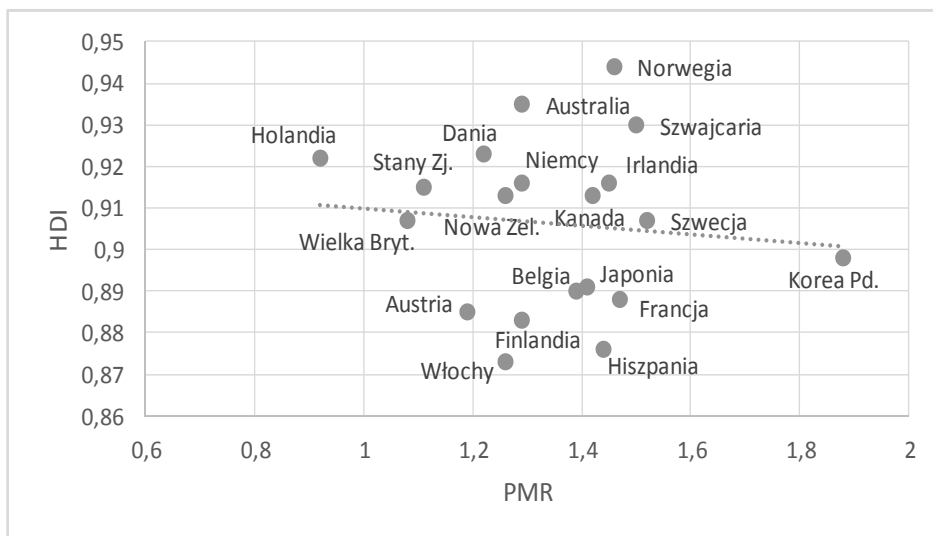

Rys. 2. Zależności między wskaźnikiem redystrybucji budżetowej a wskaźnikiem długości życia

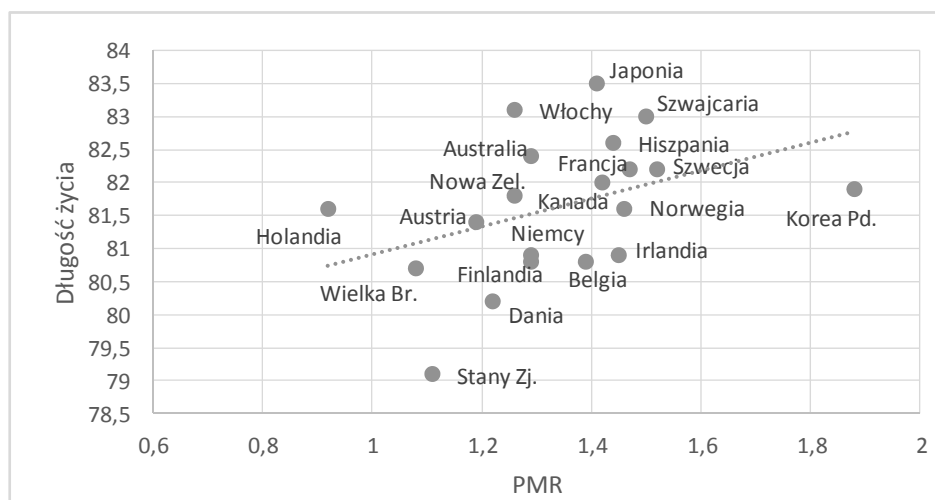

Rys. 3. Zależności między wskaźnikiem redystrybucji budżetowej a wskaźnikiem satysfakcji życiowej

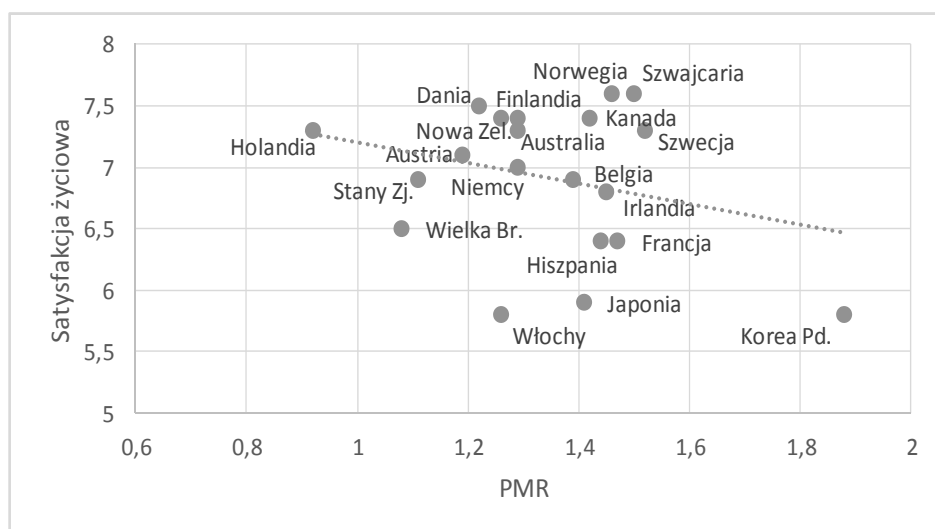
Trzy następne rysunki (rys. 4-6) obrazują zależności między wskaźnikiem PMR a trzema wybranymi miarami jakości systemu gospodarczego.

Rys. 4. Zależności między wskaźnikiem PMR a wskaźnikiem HDI

Rys. 5. Zależności między wskaźnikiem PMR a wskaźnikiem długości życia

Rys. 6. Zależności między wskaźnikiem PMR a wskaźnikiem satysfakcji życiowej

Przedstawiona powyżej analiza ilościowa prowadzi do dość jednoznacznych wniosków. Można stwierdzić, że w grupie gospodarek poddanej analizie nie występują wyraźne związki korelacyjne pomiędzy zakresem aktywności gospodarczej państwa (mierzonym zarówno wskaźnikiem redystrybucji budżetowej, jak i wskaźnikiem PMR) a jakością („dobrocią”) systemu gospodarczego mierzona trzema wybranymi wskaźnikami (HDI, długość życia, satysfakcja życiowa).

Związki pomiędzy zakresem redystrybucji budżetowej a jakością systemu gospodarczego są bardzo słabe. Wśród krajów o największym wskaźniku długości życia znajduje się zarówno Szwajcaria (wykazująca stosunkowo niski wskaźnik redystrybucji), jak i Włochy (wykazujące stosunkowo wysoki wskaźnik redystrybucji). Podobnie wśród krajów wykazujących najwyższy wskaźnik satysfakcji życiowej są zarówno kraje o stosunkowo niskim (Szwajcaria, Australia), jak i stosunkowo wysokim (Finlandia, Dania) wskaźniku redystrybucji budżetowej. Natomiast z rys. 1 wynika słaby, choć jednak zauważalny związek – kraje o wyższym zakresie redystrybucji budżetowej wykazują niższy wskaźnik HDI i na odwrót.

Relacje pomiędzy wskaźnikiem PMR a trzema analizowanymi wskaźnikami jakości systemu gospodarczego są również bardzo słabe. W przypadku HDI oraz wskaźnika satysfakcji życiowej jest to bardzo słaba zależność negatywna. Jedyny zauważalny, pozytywny związek występuje między PMR a wskaźnikiem długości życia.

Z ekonomicznego punktu widzenia ów brak zdecydowanych relacji pomiędzy badanymi charakterystykami ma swój sens i swoją wymowę. Analiza przeprowadzona powyżej wskazuje, że zakres ingerencji państwa w gospodarkę nie jest czynnikiem determinującym jakość systemu gospodarczego, przynajmniej w grupie najlepszych, współczesnych gospodarek. Powstaje więc naturalne pytanie co jest (co może być) takim czynnikiem? Odpowiedź nie jest oczywiście prosta ani możliwa do udzielenia na podstawie przeprowadzonego badania. Wyniki badania potwierdzają wspomnianą wcześniej hipotezę nowego instytucjonalizmu, że jakość systemu gospodarczego w pierwszym rzędzie jest determinowana przez czynniki *de facto* pozaekonomiczne – historycznie i kulturowo ukształtowane wzorce zachowań gospodarczych, w znacznym stopniu niezależne od zakresu i głębokości ingerencji państwa w gospodarkę.

Literatura

- Bałtowski M. (2016), *Dlaczego ekonomia stosowana zawodzi?* [w:] M. Bałtowski (red.), *Ekonomia przyszłości. Wokół nowego pragmatyzmu Grzegorza W. Kołodko*, WN PWN, Warszawa.
- Better Life Index – Edition 2016*, OECD, <http://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=BLI#> (dostęp: 20.08.2016).
- Blaug M. (1994), *Teoria ekonomii. Ujęcie retrospektywne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Blaug M. (1995), *Metodologia ekonomii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

- Engels F. (1949), *Zasady komunizmu*, KiW, Warszawa.
- Fiedor B. (2013), *Uwagi o potrzebie równowagi metodologicznej w ekonomii*, „Studia Ekonomiczne”, nr 1.
- Friedman M. (1966), *On the Methodology of Positive Economics* [w:] *Essays in Positive Economics*, University of Chicago Press, Chicago.
- Głapiński A. (2005), *Meandry historii ekonomii. Między matematyką a poezją*, SGH, Warszawa.
- Human Development Report 2015*, UNDP, New York.
- Kołodko G.W. (2010), *Świat na wyciągnięcie myśli*, Prószyński i S-ka, Warszawa.
- Malinowski G. (2016), *Cele gospodarowania i ich pomiar w ekonomii „popkabowskiej”* [w:] M. Bałtowski (red.), *Ekonomia przyszłości. Wokół nowego pragmatyzmu Grzegorza W. Kołodko*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- North D.C. (1990), *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, Cambridge University Press, Cambridge, NY.
- Stiglitz J.E., Sen A., Fitoussi J.P. (2013), *Błąd pomiaru. Dlaczego PKB nie wystarcza*, PTE, Warszawa.

ROLE OF THE STATE IN „GOOD” ECONOMIC SYSTEMS – AN ATTEMPT AT THE EMPIRICAL ANALYSIS

Summary: The objective of the study is to carry out the simplified and shortened – on grounds of the length of text – analysis of the relations between the range of the state in the economy (the range of the state’s intervention) and the quality of an economic system. Research question to which we attempt to answer is: is there a noticeable correlation (not pre-empting if it is negative or positive) between the quality of an economic system and a range of the government intervention in this system. The publication is composed of three parts. The first part contains a short analysis of the idea “good economy” and “good economic system” in the historical and theoretical aspect. In the second part we present the assumptions and simplifications necessary to carry out the empirical research. The third part contains the results of the study and the derived conclusions.

Keywords: economic system, HDI, PMR, budgetary redistribution.